

РОЗВИТОК САКРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ В ДЕРЕВ'ЯНИХ ХРАМАХ СКОЛІВЩИНИ (СЕРЕДИНА ХІХ–ХХІ ст.)

Роман Мельник, Віра Мельник

Інститут гуманітарних та соціальних наук
Національний університет “Львівська політехніка”

© Мельник Р., Мельник В., 2017

Проаналізовано сакральну бойківську архітектуру, що відзначилася ступінчасто-пірамідальним типом бойківської церкви з трьома вежами. У всіх типах дерев'яних церков об'єднавчим модульним елементом був центральний зруб, верх якого завжди робили щонайменше на один ярус вищим від бічних. Серед тридільних храмів найпоширенішими були типи з прямокутною чи восьмигранною навою, гранчастим вівтарем і таким же або прямокутним бабинцем.

Ключові слова: сколівщина, архітектура, сакральне мистецтво, культурні пам'ятки, церкви.

Skolivshchyna architecture in the tree became famous not only all over Ukraine, but beyond it. After all, Boiko wooden architecture already occupies a prominent place in the history of world architecture with its originality and plurality of building types. Each of these types has its own special image. The form of the pyramid-stepped tower, from the artistic point of view of the most original and best-developed type of Boykiv churches, evidently arose gradually – as an architectural image in the representation of Boyk's masters – under the influence of the general form of harmonious Carpathian fires. It is this pyramidal-step structure combining the shape of a living tree with the shape of the tower as an architectural composition. The western top of each church is almost the same height with the altar, and the central one is always higher, the array of plan has sharp expressive forms that are usually well-tapped with the landscape. The described churches are the oldest and most valuable pearls of the Skoliv region, because they are most clearly represented in the architecture of the Boyk Church. These churches are of high value and are recognized as architectural monuments of all-Ukrainian significance. The peculiarity of the forms and the echo of the antiquity of wooden churches has long attracted the attention of admirers of antiquities and researchers. However, the scientific understanding of the traditional temple building of Ukraine and, accordingly, the attempts to systematize the structures begin at the turn of the nineteenth and twentieth centuries. The characteristic feature of the Boykivshchyna churches is an unusually harmonious degree of their three log buildings, of which the central is the highest, and the other two lower ones, but symmetrically equal to them. Sometimes the bath over the presbytery is a poverty from the forehead, over the maid. In all types of wooden churches the unifying modular element was a central fence, the top of which was always made at least one tier higher than the lateral ones. Among the three-tiered temples, the most common were the types with a rectangular or octagonal nave, a granite altar and the same or rectangular napkin. In the churches of the christening types, the central framing was mostly square, equal to the width of the side raams. The high proportions of structures differed by region: in Podillia and Naddniproshchyna the height of the building equaled its length; In Chernihiv, Boykivshchyna and Slobozhanshchyna the altitude was greater than the length; in Galicia and Volhynia the height was less than the length. The most advanced types of wooden churches had a height of walls equal to the height of the upper.

Key words: Skolivshchyna, architecture, sacred art, cultural monuments, churches.

Постановка проблеми. Архітектурою в дереві Бойківщина прославилася не тільки на всю Україну, а й поза нею. Адже бойківська дерев'яна архітектура займає визначне місце в історії світової архітектури за своєю оригінальністю і багатоваріантністю будівельних типів. Кожний з цих типів має свій особливий образ.

Результати дослідження. Найбільше визначився мистецькими якостями ступінчасто-пірамідальний тип бойківської церкви з трьома вежами. Протягом ХІХ ст. бойківський пірамідально-

ступінчастий тип будівель найбільше розвинувся. У будівлях бойківського багатоярусного типу ХХ ст. помітні пошуки удосконалень у поєднанні українських народних прикмет у мистецтві: ритміки з мелодійністю і досконало проявленою мальовничістю. Це можна простежити проаналізувавши низку сакральних будівель цього періоду в представленому регіоні.

Історіографічна база досліджуваної проблеми є досить широкою, значний доробок у дослідженні теми є у відомих авторитетів в історії української культури: Володимир Січинський [10], Михайло Драган [4], Ігор

Грабар [1], Петро Юрченко [15]. Проте у їхні праці присвячені сакральному мистецтву загалом, а детальні описи окремих споруд зустріти важче. Це насамперед праці фундаментального плану.

Детальні описи окремих церков Сколівського району знаходимо в авторів, які більше тяжіють до історико-красознавчих досліджень. Серед них праці Тараса Левицького [7], Всеволода Кармазіна-Коковського [6], Григорія Дем'яна [3]. Історіографія проблеми засвідчує, що розвиток сакрального мистецтва Сколівщини вивчався лише фрагментарно.

У с. Тишівниця в 1852 р. збудована дерев'яна церква. У 1886 р. її відремонтовано, зокрема первісне гонтове покриття замінено на бляху. Це була невелика одноверха будівля бойківського типу, що складалася з трьох розміщених по осі схід – захід прямокутних зрубів, з них зруб нави був ширший. Завершувала наву струнка баня на світловому восьмеріку, поставленому на видимий четверик. Вівтар і бабінець покривали двохскілі причілкові дахи з острішками, гребені яких сягали краю бані над навою. Периметр будівлі займає широке піддашся, оперте на профільовані випусти кінців зрубів. Будівля була закрита після Другої світової війни і спалена в 1960 р. [12, с. 22].

До церков пізнішого періоду будівництва належить церква в с. Жупани. Це була дерев'яна споруда бойківського типу, зведена в 1860 р. Будівля тридільна триверха. Складалася з трьох квадратних зрубів, з них зруб нави був ширший. Зруби завершували високі багатозаломні верхи – один четверик і чотири восьмеріки над навою та один четверик і три восьмеріки над вівтарем і бабинцем. Оперізувало будівлю широке спільне піддашся, оперте на профільовані випусти кінців зрубів. На початку 1867 р. храм розмалював маляр Симеон Глинський з Велдіжа. Церкву в 1914 р. спалили угорські вояки [12, с. 19].

У 1862 р. збудована церква св. Луки в с. Орявчик [4, с. 169]. Її збудував відомий своїм талантом на Сколівщині та поза її межами майстер Стефан Косилович, котрий не тільки ремонтував церкви, але й з великою майстерністю їх будував. У ній центральний зруб має восьмигранний верх з п'ятьма заломами, верх бабинця – з трьома, східного зрубу – з двома. Усі три баштоподібні об'єми поєднані в пірамідальну композицію, в якій, починаючи з піддашся, зростає горизонтальний ритм членувань. В інтер'єрі простір усіх верхів відкритий. Майстер дотримувався архаїчного прямокутного контуру плану, водночас під впливом бароко ставив восьмибічні верхи зі заломами, які завершують восьмигранні піраміди, що пізніше замінили на сферичні, у вигляді приплюснutoї бані. Середній верх – це восьмигранник. До ремонту – з чотирма

заломами, після – з п'ятьма, бабінець має три заломи, а вівтар до ремонту – три, а після – два. В церкві (до ремонту) було рідкісне старовинне конструктивне закінчення верхів, тобто унікальна захорона самого вершка від затікання дощу: скляна насадка грушовидної форми, – настромлена на стрижень, у який вставлявся хрест ковальської роботи (давня дохристиянська традиція в Україні завершення верхів) [11, с. 266].

Ще однією особливістю є те, що із західного боку церкви є загороджений ганок, перекритий опасанням, яке опирається на стовпці. В інтер'єрі простір усіх трьох верхів висотно розкритий і якщо глянути з низу вгору, то створюється враження, що темні високі верхи, які перетинаються на різному рівні сволоками [6, с. 206]. Згоріла церква 9 березня 1925 р. [12, с. 21].

В с. Кам'янка у 1872 р. майстер Петро Скільський зі с. Плав'я збудував дерев'яну церкву бойківського типу. Тридільна триверха будівля складалася з трьох квадратних зрубів, з них зруб нави був ширший. Усі три обсяги завершували комбіновані верхи з одного четверика й двох восьмеріків, що розділяли широкі коші. Верх бабинця трохи нависав над входом. Оперізувало будівлю велике піддашся, оперте на профільовані випусти кінців зрубів. У 1899 р. вівтар храму розмалював маляр Покришка з Лужок Волинського повіту. Церква згоріла в 1982 р. [12, с. 20].

Михайлівську церкву в с. Росохач збудував в 1882 р. майстер Лука Снігур. Незважаючи на традиційний план, вона має найбільш розвинуті верхи. Так, середній верх – з одним чотирибічним і чотирма восьмибічними заломами, бічні – з одним чотирибічним і трьома восьмибічними.

Викликає захоплення не традиційне розміщення сволоків (перехрещуються посередині внутрішнього простору), а своєрідне: на невеликій віддалі від стін з перехрестям на кінцях. Не менш цікаве в цій церкві опасання, яке опирається на профільовані стовпчики, поставлені на зрубну стіну на підвалинах. Такий принцип запозичений зі сільських бойківських хат [11, с. 268].

Наявність на верхах маківок на видовжених шийках та великої кількості заломів високих хрестів створює динаміку: споруда, витягується вгору, до неба.

Дерев'яна церква бойківського типу, в 1882 р. збудував майстер Гринь Пилипорак у с. Росохач. Тридільна триверха будівля складалася з трьох квадратних зрубів, з них зруб нави був ширший. Вінчав наву комбінований верх з одного четверика й трьох восьмеріків. Над вівтарем і бабинцем здійснювалися верхи з одного четверика та двох восьмеріків. Розділяли верхи широкі коші. Верх

бабинця трохи нависав над входом. У його горішній частині влаштували дзвіницю, зробивши голосникові прорізи в другому заломі. Оперізувало будівлю широке спільне піддашся, оперте на профільовані випуски вінців зрубу. У 1912 р. неподалік зведено нову – п'ятизрубну п'ятиверху дерев'яну церкву. Стару в 1929 р. намагалися продати в с. Орявчик. Занепала вона наприкінці 1930-х рр. [12, с. 19].

Замикає ланцюг тридільних, триверхих з чотирибічними верхами сакральних споруд Михайлівська церква зі с. Тисовець, яка була збудована в 1863 р. [17, с. 131]. Це один з кращих експонатів сакральної архітектури музею Народної архітектури і побуту у м. Львові. Особливістю цієї церкви є те, що вона зберегла не тільки архаїчний прямокутний простір плану, а й архаїчну прямокутну форму верха, де середній з чотирма залами, а бічні – з двома.

Ще однією оригінальною особливістю цієї церкви є архітектурно-конструктивне вирішення емпори на другому ярусі бабинця, яка в плані має витягнутий по осі захід–схід прямокутник. Таке планування емпори порушувало квадратність плану бабинця і здеформувало його верх. Щоб не порушити традиційної композиції верхів і щоб виступ бабинця не псував оптичного враження, його замаскували відкритим зі заходу притвором під піддашсям на стовпах. Хоча церква збудована у XIX ст., але вона є кращим зразком сакральної архітектури XVIII ст., де зберігся не тільки архаїчний прямокутний контур плану, але і прямокутний контур верхів [11, с. 258].

В с. Орів знаходиться дерев'яна церква Воскресіння Христового, яка розташована на цвинтарі. Вона збудована в 1867 р., датується написом на південних дверях до нави. Майстер, котрий зводив церкву залишився невідомим. За своїм характером церква належить до класичних зразків бойківського церковного будівництва пізнішого часу. План церкви утворений трьома зрубами. Більший, квадратний, посередині і менші, аналогічні зі сходу і заходу. Церква триверха. Кожен верх має по два залами і перекритий восьмигранним куполом з маківкою. Широке піддашся довкола церкви опирається на виносах вінців зрубу, які декоративно профільовані. До церкви ведуть дві двері. Одні із заходу до бабинця, а другі з півдня до нави [15, с. 139].

У найвищій частині Сколівщини знаходиться ще одна із перлин бойківського дерев'яного будівництва – Покровська церква в с. Ялинкуватому, збудована в 1868 р. – витвір місцевого майстра із с. Верхня Рожанка [13, с. 69]. Вона має традиційний тризрубний тридільний план, де всі три зруби квадратні. Зруби бабинця і вітваря мають менші

квадрати, а до останнього з півдня і півночі прирубані бокові приміщення.

Основні зруби, однакові за висотою, розбиті на два яруси широким піддашсям, яке опирається на східчасті випуски вінців. Усі три зруби перекриті високими витягнутими наметовими верхами, які внизу мають перехвати і закінчуються комірами. Верхи бабинця і вітваря витягнуті на основі одного чотирибічного і двох восьмибічних заломів, а нави – на основі одного чотирибічного і трьох восьмибічних. Грані заломів по периметру декоровані. Прирубані приміщення до вітваря перекриті трисхилими дахами з причілком; як і основні зруби, вони увінчані маківками. Між інтер'єром і екстер'єром існує повна відповідність. Простір нави розкритий до самого верху, а бабинця і вітваря – до рівня третього залому. Зв'язок між простором нави і бабинця здійснюється через високий трапецеподібний виріз, розбитий по вертикалі хорами [11, с. 264].

Вдале розташування Покровської церкви в ландшафті, наявність високих верхів і гарних співвідношень має надає цій церкві особливої монументальності.

Одним з найвідоміших майстрів на Сколівщині був майстер із Сколівщини Лука Снігур, саме він в 1874 р. в с. Сможе збудував традиційну дерев'яну тризрубну триверху церкву св. Михайла [16, с. 57]. Церква добре збереглася, всі три її об'єми мають квадратні зруби, до вітваря лише з півдня прибудоване приміщення. Усе теслярське мистецтво майстер відобразив у вирішенні верхів, які зробив комбінованими. Центральний верх у неї складається з двох чотирикутників, які зменшуються вгору і переходять у восьмикутник, що завершується високим глухим ліхтарем. Оригінально вирішені завершення двох бічних об'ємів, у яких переходи від чотиригранників до восьмигранників здійснені за допомогою трикутних парусів. Піддашся, які оточують будівлю по периметру, лежать на випусках вінців [2, с. 168]. Оригінально вирішена проблема розміщення восьмигранних наметів, увінчаних високими глухими ліхтарями на бабинці, та вітваря – на восьмерик, який ставить, своєю чергою, на четверик, використовуючи трикутні паруси. Такий зв'язок об'ємів надав верхам більшої динаміки і пірамідальності. Середній зруб також завершується восьмигранним наметом, поставленим на два четверики, що до верху зменшуються.

Піддашся виконане традиційно, лежить на пластично оброблених вінцях випусків зрубу. Простір інтер'єра розкритий до рівня восьмериків, після чого йде плоске перекриття.

Королівське с. Сможе існувало з 1553 р. А 24 жовтня 1760 р. король Август III зробив його містечком, надавши магдебурзьке право та герб.

Відтоді до 1939 р. існувало Сможе Містечко та с. Нижнє Сможе. Це було справді міні-містечко з населенням двісті мешканців, ратушею, кількома крамницями та ремісничими майстернями. Двічі на рік тут проводили триденні ярмарки. Сможе мало також свій герб. За австрійських часів неподалік було засновано три німецькі колонії – Аннаберг, Карльсдорф та Феліціенталь.

У ряді бойківських триверхих церков, які мають чотирибічні верхи зі залами, за сколівською церквою св. Параскеви з одним заломом над навою стоїть церква св. Параскеви в с. Коростів, яка збудована 1874 р. Це тридільна тризрубна триверха церква, де всі три зруби в плані квадратні і завершені чотиригранними наметовими верхами. Вівтар і бабинць мають по два зали, нава – три. Увінчують верхи маківки на високих шийках. Масив будинку завдяки квадратній формі заломів і чотиригранних наметових верхів гострий і виразний, в ньому живе дух храмів оборонного типу [4, с. 115].

Усі три об'єми на верхньому рівні другого залому перекриті плоскими стелями, по периметру оперезані піддашшям, яке опирається на консолі вінців зрубу. Цікавим є інтер'єр бабинця з П-подібними хорами та їхній зв'язок з навою.

Парохом храму в 1909 р. був о. Микола Юрик, у 1924 р. – засідатель о. Михайло Моссора, в 1934 р. – о. Кирило Ганущак [14].

Церква належить до пам'яток архітектури місцевого значення [9].

Дерев'яна церква в с. Межиброді збудована в 1884 р. на честь св. Миколая на місці попередньої, яка згоріла у 1881 р. Церква тризрубна, тридільна з одним верхом. До квадратного зрубу бабинцю прибудовано невеликий притвор. Найбільшим є зруб нави (5.89×5.95 м), а найменший гранчастий зруб вівтаря (4.70×4.65 м), до якого з півночі прибудовано невелике захристіє. Стіни кладені зі смерекових брусів товщиною 13–15 см і в'язані в “канюк”. Довкола стін піддашшя, оперте на виносках вінців зрубу з декоративним профілем. До церкви ведуть два входи. Один з півдня до нави, а другий із заходу через притвор до бабинця. Вінчає головний об'єм церкви восьмигранний барабан, перекритий восьмигранним наметовим дахом. Решта об'ємів перекриті простими ламаними дахами [13, с. 57].

У 1909 р. збудовано церкву в с. Побук, парохом якої став о. А. Дубицький, 1924 р. – о. М. Марків, у 1931 р. – о. Б. Литвин [14]. У 2007 р. на пожертви парохіян покрівлю церкви було змінено, а хрест, який зберігся ще від побудови церкви, замінено новим.

Типовим представником сакральної архітектури бойківської школи є Михайлівська церква в с. Плав'я, яку збудував в 1886 р. майстер з цього села Петро Скільський. Перша згадка про село належить до 1523 р. [5, с. 265]. За народними переказами

у Плав'ю першими поселенцями були Бриньо і Вадрус, що дали назви двом частинам села: Бринівка і Вадрусівка. Перша церква в с. Плав'я збудована в 1523 р, при заснуванні села, на Бринівці. “Вона мало чим відрізнялася від селянської хати, хіба що була розмірами більша. Була дерев'яна, під солом'яною стріхою, долівки не було, в середині втолочена земля. Пізніше якийсь майстер доробив бані”. Біля 1884 р. стару церкву розібрано і збудовано нову. Простояла вона 2 роки – згоріла, а в 1888 р. за о. Юстина Лучаківського, побудовано теперішню церкву з дерева.

Першу церкву у Вадрусівці, інші частини с. Плав'є побудували теслі Матвій Вадрус і Іван Волошин. Війтом був тоді Бирянич, священником – Ровенський. Розібрано її 1905 р, коли то старанням о. Миколи Левицького, пароха на Бринівці і Вадрусівці, побудовано нову дерев'яну – теперішню вадрусівську церкву. Будували майстри з Ценяви, повіту Рожнятів [7, с. 24].

Церква св. Михайла має типовий архаїчний контур плану, який складається з трьох прямокутних камер, де до вівтаря з півночі примикає приміщення. Характерною особливістю церкви є те, що вона має всі верхи комбіновані: побудовані на композиційному поєднанні одного чотирибічного і трьох восьмибічних заломів. Завершують верхи приплюснуті главки. В інтер'єрі простір нави і бабинця розкриті на всю висоту, з вівтаря лише до рівня другого четверика. Верхи нави і бабинця скріплені перехресними балками-сволоками [10, с. 54].

Перша церква в с. Головецько збудована на Гробищах. Назва “Гробище” говорить, що саме тут був цвинтар. Тепер стоїть на місці церкви тільки камінь.

Князь Михайло Казимир Радзівіл грамотою від 7 квітня 1671 р. надав у власність земельні угіддя священникам Федіні Сурановичу та його синові Лесеві. Вони були першими священниками в с. Головецько. Третім священником був отець Теодор Суранович. З с. Головецька він перейшов на парохію в с. Тухлю. У 1849 р. прийняв парохію о. Степан Михайлович, а в 1872 р. в с. Головецько приходить служити о. Сава Устианович – син письменника і пароха зі смт Славська Миколи Устиновича. Саме завдяки його старанням та старанням війта Олекси Керди в 1873 р. в с. Головецько була побудована нова церква. Її звели сільські майстри Василь Суранович та Андрій Курятник. Стару церкву розібрано і перевезено в с. Риків, де вона стоїть і до сьогодні. З березня 1907 р. по травень 1908 р. служив о. Роман Каленюк. А з 1909 р. до середини квітня 1922 р. парохію очолював о. Климентій Калінський [8, с. 2].

Найпізнішим і останнім зразком хрещатого типу церков можна вважати збудовану в 1925 р. церкву в с. Климець, творіння майстра Луки Снігура

з с. Погару та архітектора Лева Левинського [4, с. 106].

Її будівництво було спровоковане наявною на початку ХХ ст. думкою, що відроджувати українську церкву треба лише на взірцях гуцульських хрещатих церков, бо вони є найвиразніші представники традиційного українського сакрального дерев'яного будівництва. Це семипростірний план, де два рамена – південне і північне – є скорочене щодо двох основних, і де з півдня і півночі зі сторони вітваря прирубані бічні апсиди. Основні верхи розташовані по осі захід – схід. Верхи наві і бабинця збудовані на основі одною чотирибічною і одного восьмибічного заломів, а вітваря на основі двох восьмибічних заломів. Живописність церкви надає завершення верхів у вигляді восьмигранного стіжка – бані, заламаного з трьома горизонтальними лініями, де кожен нижній об'єм внизу має свій комір. Вплив бойківського типу церкви позначився в цій церковній споруді шляхом сильного розвитку об'ємів по вертикалі по осі захід – схід та наявністю великої кількості горизонтальних членувань. Весь семипростірний план оперезаний піддашшям. Треба зазначити, що в об'ємне вирішення внесені деякі нові елементи. Появилась велика кількість вікон з модерновим рисунком збільшився об'єм споруди. І ця церква є яскравим прикладом розквіту українського дерев'яного сакрального будівництва на початку ХХ ст.

На порозі ХХ ст. в Галичині панував модний стиль в архітектурі, але майстер Василь Суранович із с. Головецько в 1894 р. будує в с. Грабівцю Василівську церкву, яка має архаїчний бойківський план. Будівлі цього майстра настільки своєрідні і довершені, що відомості про нього призьбував визначний український мистецтвознавець Михайло Дмитрович Драган [3, с. 77]. Церква з трьох зрубів, завершених трьома верхами. Стіни основного зрубу однієї висоти вище розвинуті в наві на основі одного чотирибічного і двох восьмибічних заломів, а бічні верхи з одним чотирибічним і одним восьмибічним заломом. Верхня частина верхів має цибулясту форму, внизу з перехватом та широким коміром. По периметру церква оперезана широким піддашшям на випусках вінців зрубу. Між інтер'єром і екстер'єром – повна відповідність. Простір бабинця, в якому розміщені хори, відкритий у центральний зруб цибулястим арковим вирізом.

За народноорнаментальними мотивами гарно оздоблено бляхою верхню частину бань. Їх покривав і оформляв майстер Бунецький [3, с. 78].

Висновки. Сколівщина вважається одним із осередків, де був виплеканий бойківський тип церкви і де на живих прикладах ще сьогодні можна простежити всю еволюцію розвитку сакральної архітектури впродовж трьох століть. Бойківські будівельники тонко розуміли природу, шукали гармонію з нею. Складені з товстих брусів, з вигнутими дахами хати і храми здалеку

нагадують старі ялиці з опущеними гіллями, вписуючись у ландшафт, створюють з ним одне ціле.

Саме ці церкви є представниками західно-української інтерпретації вертикальної композиції церковної споруди. Вони є доказом того, що на цій території Львівщини сформувався своє оригінальне об'ємно-планувальне вирішення, яке дістало назву “церкви бойківського типу”.

1. Грабар І. *Дерев'яна архітектура Прикарпатської Русі // Пам'ятки України*, 1997. – С. 60. 2. Данилюк А. Г. *Народна архітектура Бойківщини. Житлове будівництво*. Львів, 2004. С. 168. 3. Дем'ян Г. *Грабовець*. – Львів, 2007. – С. 77. 4. Драган М. *Українські дерев'яні церкви*. – Київ, 1998. – Ч. 1. – С. 169. 5. *Історія міст і сіл УРСР. Львівська область // Під ред. П. Тронько*. – Київ, 1968. – С. 265. 6. Кармазин-Коківський В. *Мистецтво бойківської церкви*. – Нью-Йорк – Філадельфія, 1987. – С. 206. 7. *Левіцький Т. Плав'є*. – Львів, 1997. – С. 30. 8. *Малевич М. Церква // Бойківська думка*. Сколе, 2005. – № 72–73. – С. 2. 9. *Рішення виконкому Львівської обласної ради від 30.06.1969 р. та від 13.07.1991 р. № 671*. 10. *Січинський В. Бойківський тип дерев'яної церкви і його відношення до історичних стилів // Сакральне мистецтво Бойківщини*. Дрогобич, 1998. – С. 54. 11. *Сколівщина / Під ред. С. Павлюка*. – Львів, 1996. – С. 266. 12. *Слободян В. Втрачені пам'ятки сакральної архітектури Львівщини // Пам'ятки України*, 2006, № 3. – С. 22. 13. *Сулик Р. Дерев'яне церковне будівництво на Стрийщині*. Львів-Стрий, 1993. – С. 69. 14. *Шематизм Самбірсько-Дрогобицької Єпархії УГКЦ*. 1998. 15. *Юрченко П. Дерев'яне зодчество України XVIII–XIX ст.* – К., 1949. – С. 139. 16. *Papee F. Skole i Tucholszczyna*. Lwow, 1891. – С. 57. 17. *Pulnarowicz W. U zrodel Sanu, Stryja i Dniestru*. Turka, 1929. – С. 131.

References

1. Grabar I. (1997), *Wooden Architecture of Precarpathian Russia // Sights of Ukraine*, p. 60. 2. Daniluk A. G. (2004), *Folk architecture of the Boykivshchyna*. Housing. Lviv, p. 168. 3. Demyan G. (2007), *Grabovets*. Lviv, P. 77. 4. Dragan M. (1998), *Ukrainian wooden churches*. Kyiv, Part I, p. 169. 5. *History of cities and villages of the USSR. Lviv region (1968) // ed. P. Tronko* Kyiv, p.265. 6. Karmazin-Kokovsky V. (1987) *Art of the Boyk Church*. New York – Philadelphia, p. 206. 7. Levitsky T. (1997) *Plavie*. Lviv. p. 30. 8. Malevich M. (2005), *Church // Boykiv's thought*. Skole, No. 72–73. p. 2. 9. *Decision of the Executive Committee of the Lviv Regional Council dated 30.06.1969. and from 13.07.1991. No. 671*. 10. *Sichinsky V. (1998), Boykivsky type of wooden church and its relation to historical styles // Sacred art of Boykivshchyna*. Drogobych, p.54. 11. *Skolivshchyna(1996) / Ed. S. Pavlyuk* Lviv, p.266. 12. *Slobodian V. (2006) Lost monuments of sacral architecture of Lviv region. // Sights of Ukraine*, № 3. – P. 22. 13. *Sulik R. (1993), Wooden church building in the Stryj region*. Lviv-Stryi, p.69. 14. *The Shemist-Drohobych Diocese of the UGCC. (1998)*. 15. *Yurchenko P. (1949) Wooden Architecture of Ukraine in the XVIII–XIX centuries*. Kyiv, p. 139. 16. *Papee F. (1891), Skole and Tucholszczyna*. Lwow, C. 57. 17. *Pulnarowicz W. (1929), U zrodel Sanu, Stryja i Dniestru*. Turka, p. 131.